

Universitätsbibliothek Paderborn

**Generalis Totius Sacri Ordinis Clericorum Canonicorum
Historia Tripartita**

Pennotto, Gabriele

Coloniae, Anno M.DC.XXXXV.

XXII. De Ecclesijs, & Monasterijs Canonicorum Regularium existentibus in
Episcopatibus Ferrarensi, Mutinensi, Regiensi, Parmensi, & Placentino, &
Mantuano.

urn:nbn:de:hbz:466:1-38634

translatum, de quo infra. Extant in Archivo eiusdem cenobij exempla contractuum, & inveniturarum, quae factae sunt a canoniciis dicti monasterij Cellæ Volanzæ anno 1018, quæ venerandam illius antiquitatem produnt.

CAPUT VIGESIMVM SECUNDVM.

De Ecclesijs, & Monasterijs Canonorum Regularium existentibus in Episcopatibus Ferrariensi, Mutinensi, Regensi, Parmensi, & Placentino, & Mantuano.

I.

Ferrariensem Ecclesiam à prima illius fundatione Regulari extitisse, facile intelliges, si prius animaduertas, Cathedralem Ferrarensim ab initio non illam fuisse, que modò intra ciuitatem cernitur, sed que sancti Georgij vulgo de Ferrarola extra ipsam ciuitatem ultra vetus aluum fluminis posita nuncupatur: hanc enim, non illam, quæ nunc est in ciuitate, quippe quod nondum existet, Episcoporum Ferrarensium sedem primariam fuisse, ostendit priuilegium factum ab Episcopo Ferrarensi nomine Griffio anno Christi 1141, die 11. Maij Hugoni Sacerdoti, & Ioanni Subdiacono prædictæ Ecclesie Canonici, in quo inter alia haec habet. *Pro remedio scilicet anima mea, meorumque predecessorum, & successorum Episcoporum, qui posterum in prædicto Episcopo ordinati fuerint, & pro remissione peccatorum nostrorum vobis praesentibus Hugoni Sacerdoti, & Ioanni Subdiacono Transfandæ (anti)Gregorij Ecclesie Canonici, in qua Ferrarensis Episcopatus sedes olim viguit, &c.* Porro eadem Ecclesia a primaria illius fundatione sub disciplina canonica, sive regulari institutum ostendit aliud priuilegium Vitaliani Papæ, cuius autoritate eadem Ecclesia fuit edificata, nec non etiæ Episcopali dignitate aucta, præfecto eadem primo Episcopo Marino de Saullis viro sanctissimo circa annum Christi 618, quo quidem priuilegio multis prædijs, & redditibus dictam Ecclesiam locupletauit, flatuens in ea canonicos, qui vitam communem darent, quod priuilegium habetur in Archivis ciuitatis Ferrarie, cuiusque meminit qui historiam Ecclesiarum Ferrarensium recens edidit Io. Baptista Guarinus Ferrarensis Canonicus in descriptione Ecclesiz S. Georgij de Ferrarola, qui etiam subdit, translata intra vrbem sede Episcopali circa annum 1135, re-

manisse eandem Ecclesiam S. Georgij de Ferrarola cum titulo Canonicez Regularium Laterenianum, quod nimis multi prædicti tributa ab Episcopo Griffio Cœlestinus Pontifex huius nominis II. Prioratus titulo exornatum Canonica Regularibus Lateranenibus tribuisset suo priuilegio dato Laterani anno 1143, quod priuilegium firmauit Innocentius III. anno 1113, testis vero in eadem Ecclesie Canonicos regulariter viuentes usque ad annum 1339, ostendit littera Benedicti Papæ XII. Abbati S. Petri in celo aureo Papæ, & Priori citidem Ecclesiz S. Georgij de Ferrarola directe eodem anno 1339. Xl. lilij, quibus mandat Capitulum Provinciale congregare, ut infra dicetur. Sed & de anno 1362, Canonici monasteriorum S. Iacobi Cellæ Volanzæ, & S. Laurentii in Casarsa apud Rauennam in vicinam vñtorum capite desistunt, canonici clegerunt in illorum Priorrem Antonium Canonicum S. Georgij de Ferrarola eiusdem Ordini S. Augustini, quorum electionem confirmavit Innocentius VI. per suas datas Aunctioni anno decimo sui Pontificatus, quæ seruauit Ferrarie in nostro Abbatiali Collegio Sancti Iohannis Baptisia. Exinde vero cum esset cuidam Petro Diacono Cardinali tituli S. Angelii commendata, etiam post illius obitum commendata ciuidam Jordano Episcopo Albanenli, Canonici Regularis illam omnino deficerunt. Quam loannes Papa huius nominis XXIII. instantie Nicolo Ferrarie Marchionis monachis Oliuetanus uuit per suas datas Bononie de mense Septembre anno 1411.

In Ciuitate Ferraria extitit vetus Collegium Canonorum Cœgregationis S. Frigidi Lencensis ab Illustrissima, & pisiſtima Comitissa Matildi sub invocatione D. Marci extructum circa annum Domini 1083, aut utrali maluit 1073. Causa istius collegij excidit haec fuit: Henricus IV. Imperator Italem invadens, Ferrariam cum alijs quibusdam ciuitatibus, & oppidis eidem Comitissæ abfuit. Eodem ex Italo profecto Matildis Romanij Pontifice, necnon etiam Venetorum copijs adiuta, Ferrariam recipit; statim in superiori parte ciuitatis Ecclesiam magnificissimam exstruxit, ac in honorem D. Mari Veterorum Patroni, quod illorum præfectorum silio Ferrariam, ac etiæ Mantuanam de manibus Imperatoris eruisset, dicandam curauit, nos S. Frigidianis Canoniceis magna sanctitatis fama celeberrimis illuc aduocatis, eam illi tradidit, qui eas aliquot seculis tenerunt, niimirum usque ad annum 1478, quo anno Sextus IV. infansbus Hecale Heftensis Ferrarie Duce, & Eleonora eius coniuge illam Frigidianis Canoniceis ablatâ, foris quia debitis obsequijs illam desliterauit, D. Benedicti Monachis Congregationis S. Iustine iunxit, qui sub invocatione D. Benedicti in eam, quæ nunquam cernitur formam eandem instaurauit.

run.

restauit, ut illa ipsius uisionis in nostro Archivo Amato S. Maria de Pace.

In Diocesi Ferrarensi in loco Vico Airoli, non longe a tempore vocabulo Ficarolo nuncupato sicut etiam congregations sancti Frigidiani dicitur Collegium S. Salvatoris præcipuum, eiusdem feri antiquitatem tenebant, in eo siquidem Veneratus era de sepe primus præcipuis totius diocesis Ferrarensis, nobilissima famina Immaculatae S. Salvatoris cum Calisto filio magnificentissimum Eccleſium S. Salvatoris, cum Xnochodio etiam ambo adiuncti, & multis prædijs, de ambo & disproprietibus dotata Landulpho Ferrariensi Episcopo donata, qui circa annum Christi 1113, Abbatem Pompeiano regendam tradidit. Ceterum quia de causa multa incompertum, post annos 48, quo instantibus Hercule Ferrarie obiit, & Eleonora eius coniuge illam cum Ecclesia D. Marii Monachis Benedictinum congregauit S. Iustini, num Casinensis vocata paret. Meminerunt illius Ecclesiz Innocentius II. in priuilegio concessio Attoni Priori S. Eugenii anno 1133 tertio Nonas Octobr. Collegium ill. in priuilegio concessio Petri Priori, & Iohanni S. Frigidiani dato 5. Idus Decemb. 1141 Eugenius III. in alio priuilegio eisdem Priori, & fratris eius concessio anno 1145, tertio idus

Idem ciuitate Ferrarensi est Collegium Comonum S. Marie de Vado nuncupatum, cuius Ecclesia, & vetustissima era, præfusquam Ferraria Padua traiacentem nouam urbem, non nisi continuit, exciseant, suo loco nomen a se, quæ S. Marie in Burgo Vado dicebatur. Cum autem Ferrarensis in alia fluminis parte sicut illarum vbi amplissimæ, Ecclesias S. Mariae non colligunt, non recepta, & ampliata, in fine Collio Reginanensi Episcopo canonico regali, Portucentibus canonica sicut Rauennam constituta per Landulphum Episcopum Ferrarie, non fuit concessa, constituta in ea canonica nonnata sub Martino Priori circa annum 1141, vel secundum Hieron. Robeum in Hilario, anno 1141, cui anno sequenti 1142, P. Iohannes dictus Ferrarensis omnes decimas boves dicti Prioratus docevit. Sed & Eugenius III. anno 1145 multiplicia illam priuilegio mandauit, & exponuit, tenetur illam Portucentis ecclesia anni, verum ipsa de sufficientibus, cuidam post Lycon nomine Ioh. Avitispæ fuit commissa, item in nostra Portucentib. iam reformatis anno 1478 efficta, procurante Paschali M-

Ma-

runt, ex hac ipsius vniuersitate in nostro Archivio
Romano S. Mariz de Pace.

In Diocesi Ferrarensi in loco Vico Airoli
nunc corruptus vocabulo Ficcarolo nuncupato
idem canonici congregationis sancti Frigidianni
alid Collegium S. Salvatoris praecepit, cuius
fere antiquitatis tenebant, in eo siquidem
Vico, qui vnu erat de septem praecepit totus di-
stinctus Ferrarensi, nobilissima feminina Immacu-
latae S. Salvatoris, cum Xanthodochio
sicut adiuncto edificauit, & multis praedijs, de-
cimis, & alijs redditibus dotata Landolphus Fer-
rariensis Episcopo donauit, qui circa annum Christi
1112. Abbatii Pomposiano regendam tradidit.

Centrum (qua de causa mibi incomptum) post
annos circiter viginti amotis Monachis Pompo-
sius idem Landolphus illam Attoni Priori, &
canonicis S. Frigidianni tribuit anno 1132. quam
Innocentius II. Imperator, Princeps, & Epis-
copi Ferrarensi magnis priuilegijs decora-
uerunt, conseruunt eam canonici Frigidianni vnde ad
annum 1478. quo infinitibus Hercule Ferrarie
Ioseph, & Eleonora eius coniuge illam cum Ec-
clisia D. Marci Monachis Benedictinis congrega-
tione S. Iustini, nunc Cassinensis vocatis
vnu. Meminerunt istius Ecclesie Innocen-
tius II. in priuilegio concessio Attoni Priori S.
Frigidianni anno 1133 tertia Nonas Octob., Ca-
lebris II. in priuilegio concessio Petro Priori,
& fratris S. Frigidianni dato 5. Idus Decem-
br. 1141. Eugenius III. in alio priuilegio eisdem Pri-
ori, & fratribus concessio anno 1145. tertio idus
Aprilis.

In eadem ciuitate Ferrarensi est Collegium
Canonicorum S. Mariae de Vado nuncupatum,
etiam Ecclesie, que vetustissima erat, prusquam
Ferrarenses Padum traiacentem nouam urbem,
quoniam cernitur, excirent, suo loco nomen
debet, qui S. Mariz in Burgo Vado dicebatur.
Conuentum Ferrarensis in alia fluminis parte si-
milioribus vrbis ampliassent, Ecclesias S. Marie
atra solidae fines recepta, & ampliata, inflante
Gualtero Raemateni Episcopo canonicis re-
gabat, Portuenibus canonice apud Rauennam
confutus per Landolphum Episcopum Ferrarensis
fuit concessa, constituto in ea canonico-
rum conuentu sub Martino Prioore circa annum
1135. vel secundum Hieron. Rubeum in Histo.
Rauenam anno 1141. cui anno sequent 1142.
Philippus electus Ferrarensis omnes dectimas bo-
norum dicti Prioratus donauit. Sed & Eugenius
III. anno 1148. multiplici illam priuilegio mu-
tavit, & exornavit, conuerunt illam Portuenes
multa annis, verum ipsi deficiuntibus, euidam
Poeta Lyrico nomine Io. Autripius fuit commen-
data. Iterum nostris Portuenib. iam reformatis
de anno 1457. restituta, procurante Psalchali Ma-
gistro Venetorum Princepe, iij quod Borso Fer-
rariensis Dux nonnullis legibus illos vellet ob-
stringere, quae minus plaserent, cum aliquot dies
tenuiserint, sponte dimiserunt. Eam postea Six-
tus IV. anno 1473. Canonicis congregationis
S. Salvatoris Bononiensis vniuit.

In eadem Ciuitate est nostrum collegium Ab-
batiale S. Io. Bapt. ex loco S. Lazari intra urbem
translatum, cuius Ecclesiam Hercules Ferrarie
Dux I. Regia magnificencia exstruxit: sed illa ter-
re motu horribili, qui anno 1570. totam ciuita-
tem labefactauit, tota penè ruit.

In Diocesi Ferrarensi est alias Prioratus ve-
tustissimus S. Margarita in loco Constantiaco
apud Portum Maiorem constitutus, quem Gual-
terius Archiepiscopus Rauenam anno 1120. ca-
nonicis Portuenibus regendum tradidit, & Gu-
lielmus Bulgari filius cum illius coniuge Adelasia
dotauerunt, tributo eidem Castellari, in quo Ec-
clesia S. Margarita est aedificata, fossis, & eurip-
is cincto. Hic Prioratus nunc etiam eisdem mo-
nastry Portuensi nostre congregationis est ve-
nitus.

In eadem ciuitate Ferrarensi est Collegium S.
Virginum Canonistarum anno 1502. erectum,
quod S. Mariz de Gratia dicitur, vulgo del Mor-
tarao: quia illa ex Mortariensisibus apud Insulam
in Diocesi Papiensis originem traxerunt, sicut
patet ex instrumentis fundationis ciudem col-
legij.

I N E P I S C O P U T M U T I N E N S I A R C H I P R E S Y T E R A T U S

Oppidi Carpi ab illius fundatione fuit regula-
ris, & sub disciplina canonica, vndeque ad nostra
ferre tempora permanxit. Archipresbyter Carpi
Capitulo Provinciali Papiensi interfuit, vt ex a-
ctis patet, nunc Collegium factum est ex Regu-
lari seculari.

In Suburbis Mutinæ erat monasterium S. Ca-
tharinae Canonorum Regularium Ordinis S.
Augustini, cuius Prior electus fuit Praefidens in
dicto Capitulo Papiensis, nunc arbitror esse com-
mittendum.

In eiusdem Suburbis Prioratus S. Trinitatis
vetustus nostra congregationi vnitus, & intra ci-
uitatem translatus, ac etiam dignitate Abbatiali
auctus, de quo in congregatione Lateranensi.

In Castro Vineola Mutinensis Diocesis Dio-
cesis fuit Praeposita S. Marie nostræ congregationis à
nobilibus de Murenis fundata.

In Ciuitate Mutinensi est etiam Prioratus S.
Hieronymi Congregationis S. Salvatoris Bononiensis,
erectus per Alexandrum VI. anno 1498.

In Ciuitate Regii erat Abbatia; cuius Abbas
nominatur in Capitulo Provinciali Papiensi. Ve-
rum cum non exprimitur titulus Ecclesie, quae
nam, & ubi fuerit, diuinare non possum.

In Diocesi Regiensi ex libro Taxarum Apo-
stolicarum, erat vetustum monasterium S. Mariz
de Marola, cuius alio monasterio sibi vniuit, quod
puto commendatum.

In Civitate Regienhi est cœnobium Abbatis-
le S. Mariæ Gratiarum nostræ Congregationis.

In eadem Civitate collegium S. Virginum Canonistarum, quo regimini Abbatis S. Marci Gratiarum, & totius Congregationis subduntur, quod S. Petri Martyris vocatur.

In eadem Civitate est collegium canonicorum S. Salvatoris de Bononia S. Marci nunc upatum, erat antea congregationis, seu Ordinis S. Marci de Mantua, sed deficibus canonici illius Ordinis, vnitum fuit dicta Congr. anno 1497.

Itussumum nostræ congregationis S. Sepulchri nominatum, de quo infra in congregatio[n]e Lateranensi.

In Diœcesi Parmensi non longè à Civitate est
vetustissimum Prioratus Ordinis Canonicorum
Regularium S. Altiani nuncupatus, quem con-
uenit destitutum Monasterio S. Sepulchri uni-
vit Sixtus IV. anno 1494.

In eadem Diceccsi est alius Prioratus vetustissimus S. Feliculze, quem conuentus S. Sepulchri antea vnitum, nostra congregacioni concessit

In Civitate Parmensi est antiquum, & prae-
cipuum Collegium Canonissorum nostri Ordinis,
& etiam Congregationis, quod S. Salvatoris dicitur.

In Civitate Placentina est praeclarum cœnobium Abbatiale S. Augustini nostræ Congregationis, præcipuum inter omnia collegia Italica, de quo in nostra congr. Lateranensi.

In Dicceli Placentina est Prioratus antiquus
S. Petri de Domo Dei, circa annum circiter mil-
lesimum centesimum fundatus à nobili viro Gā-
lulpho. & vxore eius Ghisla, ut apparet ex priu-
ilegio Innocentii III. Iussu Prioratus in favore

legio Innocentij III Ioanni Priori, ciusque fratribus concessio, ad exemplum aliorum priuilegiorum, quæ eidem monasterio concesserant Romani Pontifices Calistus II. Innocentius II. Coelestinus II. Anastasius IV. Adrianus IV. Alexander, Lucius, Urbanus, Clemens, & Coelestinus tertij, hoc monasterium quod canonices esset deflatum, Eugenius IV. anno 1442. praedicto cœnobio S. Augustini vniuit, resident tamen in eo Prior, Vicarius, & aliis Canonicus, qui curam administrationum exercet.

In eadem Ciuitate Placentia erat aliud Col-
legium insigne S. Raimundi, cuius Propositus
apitulo Papiensi interfuit, ac in eis Definitori re-
nunciatus, ac etiam Visitator monasteriorum, &
clericarum in Ciuitatibus, & Diocesiis Pla-
centina, Cremonensi, Parmensi, Reggensi, cum
Archipresbyterato Carp. Verum ipsum quoque
canonicis definitu, monialibus Ordinis Cister-
ciensium per Seidem Abbatissam fuisse. T.

V. **I**n Cittate Mantua est Coenobium Abbatiale S. Bartholomaei nostre congregations, olim membrum Congregationis Portuensis, de quo inferius.

In eadem Cuiitate est aliud concubinum Abbatie S. Viti nostre congregationis, quod sancta Prioratus Canonorum Regularium Ordinis S. Marci de Mantua: sed Pius II anno 1459, in flante Illustrissima Eleonora Mantua Marchionissa, illum nostrum cōgregatione reformatum tradidit, extinctio in eodem ordine S. Marci, & instituto Ordine S. Augustini.

In eadem Civitate est collegium insigne Canonorum Regularium congregationis S. Salvatoris de Bononia, S. Sebastiani nuncupati, ad quod de anno 1527, praedicti canonici se transilierunt ex Abbatiali cenobio S. Rufini foris Mancunum, olim Ordinis S. Benedicti, ubi degabant.

In eadem Civitate est in signe collegium S. Virginum Canonistarum nostrarum congregatum, quod ait
citur S. Maria de Cantelema, pluribus praelogis
per Sedem Apostolicam exornatum, quod sub-
est regimini Abbatii S. Bartholomxi.

In eadem Civitate est aliud Conobium canonicarum Regularium nostrae congregationis, quod dicitur S. Maria Annuntiata, in Burgo S. Georgii, scilicet Cittadella.

Georgij, &c sub cura Abbatis S. Viti
In eadem Cuiitate erat Prioratus S. Marci episcopi
ordinis canonico-rregularium S. Marci, quod
anno 1200. fundatus, cum multis collegiis
partibus Lombardic, & Marchia Tarusina fuit
et ampliatus, paulatim deficiens, cum ad unum
monasterium S. Marci Mantuanus esse redidisset,
ibi quoq; deficiente disciplina canonica, sub Vin-
centio Mantua Duec finem accepit: monasterium
a viginti circa annis obtinuerunt monachi
Congregationis Camaldulensis.

Erant autem in Civitate Mantua alia tria collegia canonicorum eiusdem Ordinis D. Mart. et quibus inferius cap. 50. dicemus.

CAPUT VIGESIMUM
TERTIVM.
*De Ecclesia Bononiensi, et Colle-
gys Canonicorum Regulari-
um in Episcopatu Bononiensi
constitutis.*

Desmodium *occidentale* Endl.

DOnoniamsem quoque Ecclesiam ab illius institutione ro-

gularēm foisse, & subeinen-
ca disciplina per multa sc̄ens
stetisse, ostendunt in primis

Romanorum Pontificis, ne-
on Imperatorum, & Episcoporum Bononi-
tum diplomata, at privilegia eidem Ecclesie con-
cessa, in quibus de canonicis regulariter, & can-
onicis, & in congregacione, & sub regula viven-
tibus, sicutius mente habetur, quorum memini-
geniosus de Enrico Bononiensis non vnu in

Carv. Vigesim
anno dicitur 2. sub anno 946. hoc scribitur. Ha-
bitus papae documentum certe. quod Episcopis
dilectis dignatus tunc seruus papa. sanum salutem
in festo nativitatis. qui in Diebus nascientibus infra
mense decembri. et commissa sua emplo-
cauit. Cles vero et canonicis ex lege ritam
quaecumque alio tempore. et episcopatu[m] ei Episcopis
principia recentioribus sub anno 967. posuit perule-
tum. item populi XIII. ad exemplum alterius
Lentis. cuius predecessoribus sub hac forma tradi-
tum: item Episcopis sive seruorum Dei. Cam-
panis et apud Ecclesias Romana XIII.
Antiquorum in Laurentianis Codicibus. ita cam mero,
et latice tempore. sicutus profectus infra diego
post dicto. facie Bononiensi. Et lege. et pro
memoriam sancte Congregationis hanc prefec-
tivitatem pati. et clementer quilibet rauis
impunitate. et auctoritate. quod papal autorem. que fa-
citur. non habet Cathedrales. sed alios o-
portet Bononiis clericos in Cogitatione ca-
rato per ea tempora visitare. Ruris sub anno
papaequinquecento quarto. aliud referat
Adelberti Episcopi. qui Canonicas
bononienses bona fide in predecessoribus con-
fessit. alia multa in super largitus. in quo
patet haec habet: Omnes vero decimationes.
qui patimur per predictos habentes. huius.
et item quatuor decimatus tunc resistentibus.
non patimur. et tunc annuimus. Hoc sententia
spissata inter Petro Alciprechito. et Fratris
tu. videlicet Lambert Salaburio. et Stephanus
Innepocho. Irlanda. et Alderbrandus Disca-
u. et Regis scilicet deinde. et regulariter ipsi. et
successores suos. accepit sed emmisit successo-
rum iuribus missione curia papalis re-
plicata. sive infligente dubitate auctorita tis ca-
nonis. ut hiscriter enim canonicis ritu defenserit.
et ipsi canonicis per defensam fuerit. ad nos. vel
successori eiusdem. etiam reactetur. Sed et al-
latis Papa I. diplomatis circa eadem tem-
poribus canonicas factum subdit. quod sic
script: id est Episcopis sive seruorum Dei petri
Alciprechiti. reliquaque causonis regulariter vi-
tientia sedis bononiensis Ecclesie. sicutque successo-
ris a papis. Et. Durum anno primo finis
Pontificatus VII. Kalend. Iulii. indicione
etiam Iulien. etiam addit aliud privilegium Hen-
ricopolitano. quod et hismodi. Henni
bononiensis papa nascitur indubio. questione re-
mota. et. pro exercitu Henrici Regis
Spagni. regis in Hispaniarum. condit. Campanas
etiam henni regis regulariter viuentis. cum am-
pliora. et pugnativa. etiam per fragilitate. et
miseritatem. et. Ecce. Adhuc sub anno 1073.
videlicet confidam donationis ab Alberto Co-
nie. et Matilda circa coniuge ciuibus Bononi.